Duurzaamheid en erfgoed

Duurzaamheid is een veelomvattend en complex begrip. Belangrijke thema's zijn hergebruik, energiebehoefte en de opwekking van energie. Deze thema's spelen ook bij monumenten.

Maar er zijn meer aspecten die van belang zijn. Hoeveel energie is er nodig om een steen te bakken? Of hoe zijn de bouwmaterialen naar de stad gekomen?

Wie goed kijkt naar ons gebouwde erfgoed kan zien dat vroegere bouwmeesters, ambachtslieden, sjouwers, architecten, opperlieden en uitvoerders altijd al bezig waren met duurzaamheid: degelijkheid en efficiëncy stonden hoog in het vaandel.

'Veelal gaat herstel van cultuurwaarden en verduurzaming hand-in-hand'

'Slopen van een historisch gebouw is niet duurzaam'

Om verschillende duurzaamheidsaspecten bij monumenten in vogelvlucht te tonen is deze kaart samengesteld. Op de kaart zijn voorbeelden opgenomen van innovatieve maatregelen die bij monumenten zijn uitgevoerd

Verwijzingen:
- www.monumentenzorgdenhaag.nl/duurzaamheid
- Duurzaamheidsadvies - Erfgoedhuis Zuid-Holland (erfgoedhuis-zh.nl)

Op de kaart:

1. Paleis Lange Voorhout 74, Escher museum
Al decennia wordt gezocht naar een glasproduct wat zeer dun is en tegelijkertijd een hoge isolerende waarde heeft. Nieuw is vacuümglas zonder ventiel, dat in 2022 in dit voorname monument is toegepast.

2. Prins Hendrikstraat 39, De Tempel
De Tempel was het eerste monument met energielabel A in Den Haag. Het is gerenoveerd volgens de principes van warm bouwen. Volgens dit concept wordt een gebouw met zeer kleine temperatuursverschillen verwarmd en gekoeld door watervoerende leidingen die tegen de gevel zijn aangebracht. Ook is er onder meer een bodembron toegepast voor het oogsten van warmte en koude. Bij de renovatie werd 95 procent van de materialen hergebruikt.

3. Lange Voorhout 2, Kloosterkerk
Boven de hoge ramen van de kerk ziet u rode luiken. Ze geven toegang tot de ruimte tussen het dak en het plafond van de kerk. Dergelijke ruimtes leveren een belangrijke bijdrage aan de warmtehuishouding van de kerk, ze werken isolerend.

4. Kneuterdijk 8, voormalig bankgebouw
Niet alleen is dit voormalige bankgebouw een goed voorbeeld van een passende herbestemming, het laat ook zien dat naast baksteen ook natuursteen als bouwmateriaal zeer duurzaam is. Na 99 jaar versterkt het nog steeds de architectuur en expressie van dit monument.

5. Lange Vijverberg 15, voormalig paleis Friese Stadhouders
De afgelopen eeuwen hebben de vensters en persiennes (luiken) gezorgd voor een optimaal binnenklimaat. Ventileren als dat nodig was, en beschermen tegen zon en de kou. De combinatie glas en luiken heeft hetzelfde effect als HR beglazing.

6. Plein 1, voormalig ministerie van Koloniën
Halverwege de 19de eeuw ontwierp W.N. Rose dit eclectische gebouw. Het had een innovatief luchtverwarmingssysteem, waardoor ruimtes snel en effectief verwarmd werden. Een vroeg voorbeeld van het zoeken naar vormen van efficiënter energie.

7. Juffrouw Idastraat 7, Oud katholieke kerk H. Augustinus
In nogal wat monumenten vindt u stucplafonds. Veelal is de pleisterlaag aangebracht op riet, wat in positieve zin bijdraagt aan de warmtehuishouding, de geluidsisolatie en brandveiligheid van het gebouw.

8. Lange Poten 21
Hergebruik door samenvoegingen en splitsingen van panden was vroeger ook gebruikelijk. Hier een voorbeeld van twee huizen die samengevoegd zijn. Dit is vooral zichtbaar door de breedte van het pand.

9. Westeinde 40-42
Goed voor de CO_2-opslag is de toepassing van hout. Vooral in daken en vloeren werd veel hout gebruikt. Interessant zijn de kappen in Westeinde 40-42, die verwijzen naar het voormalige Bethlehemklooster. In de dakconstructie bevinden zich elementen uit 1486.

10. Dunne Bierkade 12
Hergebruik is van alle tijden en draagt in belangrijke mate bij aan het aspect duurzaamheid. Bij de restauratie van 1975 is deze 17de-eeuwse gevel voorzien van een bekroning in rococo stijl, afkomstig van het gesloopte pand Spui 143.

11. Laakmolen
In 1650 schilderde Jan van Goyen het meesterwerk 'Gezicht op Den Haag'. Het toont onder andere de vele molens die de stad in bezit had. Ook de Laakmolen vindt u erop terug, toen al een duurzaam en onmisbaar werktuig. Verder ziet u trekschuiten afgebeeld, bij uitstek een duurzaam vervoersmiddel. Het schilderij is te bewonderen in het Haags Historisch museum.

Colofon

Dit is een uitgave van
Gemeente Den Haag
Dienst Stedelijke Ontwikkeling

Vormgeving en productie
Dienst Bedrijfsvoering
Multimedia

7.000 exemplaren

Fotografie
Afdeling Monumentenzorg en Welstand

September 2022

Den Haag

Duurzaamheid en **Erfgoed** op de **kaart**

220871_DSO_wandelkkaart_Open_Monumentendag_CN_v3.indd 1
01-09-2022 14:33

1 Paleis Lange Voorhout 74 (Escher museum)

2 Prins Hendrikstraat 39, De Tempel

3 Lange Voorhout 2, Kloosterkerk

4 Kneuterdijk 8, voormalig bankgebouw

5 Lange Vijverberg 15, voormalig paleis Friese Stadhouders

6 Plein 1, voormalig ministerie van Koloniën

7 Juffrouw Idastraat 7, Oud katholieke kerk H. Augustinus

8 Lange Poten 21

9 Westeinde 40-42

10 Dunne Bierkade 12

11 Laakmolen